

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/2830,Seminarium-popularnonaukowe-Z-kamera-po-PRL-u-Portrety-funkcjonariuszy-obraz-apa.html>
08.04.2026, 22:30

Seminarium popularnonaukowe „Z kamerą po PRL-u”: Portrety funkcjonariuszy - obraz aparatu represji w kinie PRL-u - Warszawa, 6 stycznia 2009

Zapraszamy na seminarium

[„Z kamerą po PRL-u”](#)

6 stycznia 2009 r. w ramach seminarium zaprezentowany został temat: **Portrety funkcjonariuszy - obraz aparatu represji w kinie PRL-u**

Z wykładem jak zwykle wystąpił prof. dr hab. Piotr Zwierzchowski, autor m.in. monografii *Zapomniani bohaterowie. O bohaterach filmowych polskiego socrealizmu*, Warszawa 2000; *Pęknięty monolit. Konteksty polskiego kina socrealistycznego*, Bydgoszcz 2005; redaktor naczelny rocznika „*Blok. Międzynarodowe Pismo Poświęcone Kulturze Stalinowskiej i Poststalinowskiej*”.

Celem wykładu było ukazanie wizerunku aparatu bezpieczeństwa w polskim filmie fabularnym. Interesujące było nie tylko spojrzenie na uporządkowane chronologicznie zmiany w ukazywaniu postaci funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa. Warto zwrócić uwagę na pełnione przez nie funkcje. W filmie socrealistycznym chodziło o przedstawienie obrazu społeczeństwa i struktury społecznej. Oficerowie bezpieczeństwa mieli być ostateczną instancją, do której można się zwrócić w sytuacji zagrożenia. Z kolei filmy sensacyjno-szpiegowskie pokazywały siłę państwa i stanowiły ostrzeżenie dla obywateli. Realizowane w latach 60. filmy o działaniach aparatu bezpieczeństwa w początkach Polski Ludowej legitymizowały zarówno jej przeszłość, jak i teraźniejszość.

Ważną grupę filmów stanowią utwory nastawione na rozliczenie z przeszłością, ukazujące w ten sposób obraz teraźniejszości. Można tu wyróżnić trzy fazy. Po pierwsze, były to nieśmiałe próby, tak jak to było wówczas możliwe, nawiązania do przeszłości na początku lat 60. Drugą grupę tworzą filmy należące do tzw. nurtu kina „rozrachunkowego” z przełomu lat 70. i 80. Trzecia grupa to filmy zrealizowane po 1989 r. Wśród tych ostatnich szczególną uwagę zwracają **Psy** Władysława Pasikowskiego. Film ten jednak stanowi przede wszystkim jeden z najważniejszych i najciekawszych portretów okresu transformacji.

Pokazane zostały fragmenty następujących filmów: **Niedaleko Warszawy** (1954), reż. Maria Kaniewska-Forbert; **Skąpani w ogniu** (1963), reż. Jerzy Passendorfer; **Hasło Korn**

(1968), reż. Waldemar Podgórski; **Indeks** (1977/1981), reż. Janusz Kijowski;
Przesłuchanie (1982/1989), reż. Ryszard Bugajski; **Psy** (1992), reż. Władysław
Pasikowski; **Pułkownik Kwiatkowski** (1995), reż. Kazimierz Kutz; **Gry uliczne** (1996),
reż. Krzysztof Krauze; **Norymberga** (2006, Teatr TV), reż. Waldemar Krzystek.